

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГАЛИЦЬКИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА
ЮРИДИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

Кафедра права

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни
Кримінальний процес
на тему:
**Слідчий у кримінальному процесі:
завдання, повноваження**

Виконав:

студент групи Пб-11
Захарко Роман

Науковий керівник:

к.ю.н. Денисовський М.Д.

Оцінка _____

Тернопіль, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО ЯК УЧАСНИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	5
1.1. Права і обов'язки слідчого.....	5
1.2. Правовий захист і процесуальна незалежність слідчого.....	7
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНА САМОСТІЙНІСТЬ СЛІДЧОГО ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	11
РОЗДІЛ 3. ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ІЗ СПІВРОБІТНИКАМИ ІНШИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	18
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27

ВСТУП

Актуальність теми. Поруч із проблемою реформування органів досудового розслідування у сучасних умовах особливої актуальності набуває питання процесуального статусу слідчого, що відповідно вимагає його комплексного дослідження та вдосконалення. Саме тому, вбачається створення та забезпечення належних умов й гарантії діяльності слідчого під час проведення ним розслідування кримінального провадження.

Варто відмітити, що надзвичайно важливим для кожної держави виступає здійснення всеохоплюючого контролю за додержанням чинного законодавства та покарання винних за його порушення. Саме тому, здійснення правосуддя та його ефективність безпосередньо залежать від досудового розслідування.

Не можна оминати увагою той факт, що прийняття діючого Кримінального процесуального кодексу України (надалі – КПК України) породило низку питань й невідповідностей регламентованих норм, котрі безпосередньо мають відношення до діяльності слідчого. Це зумовлює ряд проблем організаційного та юридичного характеру, що, в свою чергу, пов'язані з забезпеченням процесуальної незалежності та самостійності слідчого як головної фігури досудового розслідування.

Стан дослідження. Проблематикою процесуального становища слідчого в кримінальному провадженні займалися й проводили наукові дослідження такі вітчизняні та зарубіжні автори як: Андрусяк В.Б., Аленін Ю.П., Грошевий Ю.М., Городецька М.С., Головін А.П., Гловюк І.В., Давиденко С.В., Зеленецький В.С., Капліна О.В., Косюта М.В., Колоков Н.А., Ларін О.М., Лупинська П.А., Лобойко Л.М., Маляренко В.Т., Марочкін І.Є., Присяжнюк Т.І., Півненко В.П., Сірий М.І., Тertiшник В.Т., Шибіко В.П., Шило О.Г., Шумський В.П., Шумило М.Є. та багато інших.

Метою курсової роботи виступає з'ясування юридичної природи функцій та завдань слідчого в кримінальному провадженні, визначення кола його повноважень відповідно до чинного національного кримінального

процесуального законодавства, а також їх відображення у наукових працях з теорії науки кримінального процесу.

Відповідно до вище зазначеної мети, перед нами стоїть ряд **завдань**, серед яких:

- дослідження процесуального правового становища слідчого у кримінальному процесі як основної фігури;
- аналіз процесуальних функцій слідчого та його повноважень відповідно до чинного національного кримінального процесуального законодавства;
- визначення основних процесуальних прав і обов'язків слідчого;
- встановлення взаємодії слідчого під час досудового розслідування зі співробітниками інших підрозділів.

Об'єктом дослідження виступає процесуальний статус слідчого в кримінальному провадженні як головна фігура досудового розслідування.

Предметом дослідження виступають процесуальні функції слідчого та його повноваження як суб'єкту кримінальної процесуальної діяльності.

Під час написання курсової роботи були використані наступні **методи дослідження**: юридичний (формально-догматичний) метод, діалектичний метод пізнання, порівняльно-правовий та системно-структурний метод.

РОЗДІЛ 1. ПРАВОВИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО ЯК УЧАСНИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Права і обов'язки слідчого

Реалізація внутрішньої державно-правової функції шляхом протидії злочинності покладається на систему державних правоохоронних органів, що покликані через здійснення досудового розслідування розкривати найтяжчі кримінальні правопорушення.

Слід одразу ж відмітити, що чинний КПК України в п. 17 ч. 1 ст. 3 дає чітке трактування слідчого, під яким виступає «службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу Державного бюро розслідувань, органу Бюро економічної безпеки України, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень» [1].

З даного визначення стає зрозумілим, серед основним суб'єктом у всіх вище перерахованих правоохоронних органах, виступатиме саме слідчий, який, в свою чергу являється посадовою особою, котра здійснює безпосередньо досудове розслідування скоєних кримінальних правопорушень. Саме він відповідальний за виконання цілого спектру завдань кримінальної процесуальної діяльності.

Що ж стосується прав та обов'язків слідчого, то вони обумовлені його правовим статусом, який науковці тлумачать по-різному, ототожнюючи дане поняття із «правовим становищем». Так, Степанова Т. В. відмічає, що перший включає в себе не лише права й обов'язки слідчого, але й відповідальність. На думку вченої, правове становище виступає поняттям ширшим відносно поняття «правовий статус», включаючи в себе, окрім того, правосуб'єктність, місце в системі, засади, гарантії захисту та реалізації прав [2, с. 37].

Лисецький О. О. трактує правовий статус як юридично встановлене положення суб'єкта у правореалізаційному та правотворчому процесі, до структури якого входять права, завдання й відповідальність [3, с. 25].

Сидорчук В. В. вважає, що «правовий статус – це урегульовані нормами права – завдання, права, обов'язки, відповідальність, які формально визначають становище суб'єкта у взаємодії його з іншими суб'єктами правового життя» [4, с. 141].

Законодавець у п. 2 ст. 40 КПК України передбачив, що слідчий уповноважений:

- 1) за наявності підстав розпочинати досудове розслідування;
- 2) вчиняти слідчі / негласні слідчі (розшукові) дії;
- 3) доручати відповідним оперативним підрозділам проведення слідчих / негласних слідчих (розшукових) дій;
- 4) призначати перевірки та ревізії у визначеному законом порядку;
- 5) за погодженням з прокурором повідомляти особі про підозру;
- 6) за погодженням з прокурором звертатися із клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих / негласних слідчих (розшукових) дій до слідчого судді;
- 7) складати обвинувальний акт за результатами розслідування, складати клопотання про застосування примусових заходів медичного / виховного характеру, подаючи їх на затвердження прокурору;
- 8) у випадках, передбачених КПК України, приймати процесуальні рішення, зокрема й відносно закриття кримінального провадження;
- 9) вчиняти інші повноваження, передбачені КПК України [1].

Окрім того, слідчий зобов'язаний виконувати письмові вказівки та доручення прокурора, за невиконання яких він може бути притягнутим до кримінальної відповідальності за ст. 381 Кримінального кодексу України (надалі – КК України) [5].

Що стосується видів правового статусу слідчого, то Сидорчук В. В. виділяє наступні його види:

- організаційно-правовий, який покликаний регламентувати порядок зайняття посади слідчого та вимоги, які ставляться до нього;

- процесуально-правовий (процесуальний), який безпосередньо визначає положення слідчого у кримінальному провадженні стосовно інших суб'єктів. Він включає права та обов'язки, завдання та функції слідчого;

- гарантійно-правовий включає в себе процесуально-правову відповідальність, соціально-матеріальне забезпечення, можливість оскарження рішення керівництва чи прокурора, котрий здійснює процесуальне керівництво, а також процесуальну незалежність та самостійність слідчого [4, с. 141–142].

Таким чином, вбачається, що слідчий покликаний здійснювати багатогранну, складну та відповідальну функцію розслідування кримінального правопорушення, саме на нього покладається обов'язок встановити істину в справі, а для цього слідчий повинен бути об'єктивним та неупередженим, й володіти професійними здібностями, про що йтиметься у наступному підрозділі роботи.

1.2. Правовий захист і процесуальна незалежність слідчого

Слідчі як працівники органів досудового слідства перебувають під захистом держави, яка, в свою чергу, гарантує захист його життя, здоров'я, гідності, честі, житла та майна, членів його сім'ї й близьких родичів від будь-яких протиправних дій. Адже будь-який прояв неповаги до нього у зв'язку з його службовою діяльністю зі сторони осіб, котрі беруть участь у справі чи інших осіб, котрі знаходяться поза кримінальним провадженням, тягнуть за собою юридичну відповідальність.

Прагнучи забезпечити слідчому його незалежність при здійсненні досудового розслідування, законодавець гарантує йому процесуальну самостійність, що означає наступне: забороняється втручатися будь-кому, хто немає на те законних повноважень у діяльність слідчого, тобто він є абсолютно самостійним у здійсненні власної процесуальній діяльності.

Пункт 2 розділу VI Положення про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України (надалі – Положення № 570) передбачає, що «під час досудового розслідування слідчий самостійно приймає процесуальні рішення, крім випадків, коли законом передбачено винесення рішення слідчого судді, суду або згода прокурора чи погодження керівника слідчого підрозділу або якщо рішення про його проведення приймає виключно прокурор, і є відповідальним за законне та своєчасне виконання цих рішень» [6]. Звідси можна дійти висновку, що законні вимоги слідчого та його процесуальні рішення повинні виконувати органи публічної влади та місцевого самоврядування, установи, підприємства та організації, їх посадові особи, а також будь-яка фізична особа.

Охріменко С. С. виділяє наступні види гарантій правового захисту слідчого:

- 1) засоби запобігання порушень його процесуальної самостійності;
- 2) засоби забезпечення кримінального провадження;
- 3) засоби збереження та актуалізації процесуальної незалежності та самостійності;
- 4) засоби державно-владного реагування на неналежну поведінку особи стосовно професійної діяльності слідчого [7, с. 7].

Відповідно до пункту 3 розділу VI Положення № 570 слідчий зобов'язаний при виконанні власних службових обов'язків:

- дотримуватися вимог чинного національного законодавства, а також міжнародних договорів, ратифікованих Україною під час досудового розслідування;
- у межах установлених кримінальним процесуальним законодавством термінів, забезпечувати неупереджене, всебічне та повне розслідування кожного кримінального правопорушення;
- виконувати письмові вказівки та доручення прокурора;
- в повному обсязі забезпечувати реалізацію прав й законних інтересів усіх учасників кримінального провадження;

- не здійснювати ніяких дій, що ганьблять його звання і можуть викликати сумнів у його неупередженості чи об'єктивності;
- не розголошувати відомостей, що становлять державну чи іншу таємницю, що суворо охороняється чинним законодавством, інформацію про сімейне та особисте життя особи або ж інші відомості, що були отримані при розслідуванні кримінального правопорушення;
- заявляти самовідвід від участі у кримінальному провадженні у визначеному законом випадках [6].

Варто відмітити, що слідчий вправі оскаржити прийняте відносно нього рішення службових осіб до суду, якщо вважатиме, що вони принижують його честь і гідність, обмежують його особисті й професійні права.

Зайцев О. В. звертає увагу, що процесуальна незалежність слідчого, окрім вище зазначеного, забезпечується:

- встановленим порядком його призначення;
- встановленим порядком притягнення слідчого до дисциплінарної відповідальності та звільнення його з посади;
- передбаченою процедурою досудового розслідування;
- заборонаю втручання у процесуальну діяльність осіб, які не мають на те повноважень, слідчих осіб;
- створення потрібних інформаційних та організаційно-технічних умов для їх діяльності [8, с. 155].

На думку Кіпера О.О. «неупередженість процесуальної діяльності слідчого полягає у безсторонньому, об'єктивному та сумлінному дослідженні обставин кримінального провадження, що в першу чергу повинно забезпечуватися його процесуальною самостійністю та незалежністю. Лише процесуально самостійний слідчий, захищений від необґрунтованого та неправомірного впливу інших суб'єктів провадження, зможе проявити неупередженість у розслідуванні» [9, с. 11].

Таким чином, законодавцю слід звернути увагу на вдосконалення нормативної бази, котра регламентує діяльність слідчого з метою глибоких перетворень його процесуального статусу. Адже неодмінною умовою всебічного, неупередженого, ефективного та повного кожного досудового розслідування виступає процесуальна самостійність слідчого, бо сам він здатен всебічно, неупереджено, ефективно та повно дати належну правову оцінку й встановити всі обставини справи, приймаючи неупереджені та законні процесуальні рішення, що, в свою чергу, дає можливість забезпечити виконання завдань кримінального провадження.

РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНА САМОСТІЙНІСТЬ СЛІДЧОГО ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розгляд даного питання варто розпочати з того, що на сьогоднішній день, законотворець у чинному КПК України не передбачив трактування поняття процесуальної самостійності слідчого. А тому, буде доцільним розглянути наукові позиції провідних вчених-процесуалістів.

Так, під процесуальною самостійністю слідчого, Колода А. А. розуміє «регламентовану кримінальним процесуальним законодавством можливість слідчого самостійно, тобто на власний розсуд, організовувати та проводити необхідний перелік гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, а також самостійно, на власний розсуд, приймати процесуальні рішення в рамках кримінального провадження» [10, с. 139].

Попри те, звернувшись до ч. 5 ст. 40 КПК України бачимо, що слідчий у своїй процесуальній діяльності являється самостійним, а це означає, що особам, що не мають на те законних повноважень, заборонено втручатися в неї. Органи публічної адміністрації, організації. Установи та підприємства, їх посадові/службові особи, інші приватні особи зобов'язані беззаперечно виконувати процесуальні рішення та законні вимоги слідчого.

Зайцев О. зазначає, що процесуальна самостійність слідчого визначається наступними умовами:

- обсягом повноважень, що надані слідчому законом;
- механізмом взаємодії між ним та оперативними підрозділами, прокурором, іншими учасниками кримінального процесу та керівником органу досудового розслідування;
- через незгоду слідчого з вказівками прокурора/керівника органу досудового розслідування, порядку вирішення спору [11, с. 133].

Досить часто процесуальну самостійність слідчого в правовій теорії поєднують із процесуальною його незалежністю крізь наявність між ними

органічного взаємозв'язку, що обумовлене існуванням спільних для обох спеціальних гарантій [12, с. 173].

У новому КПК України нормодавець чітко не окреслив межу процесуальної самостійності слідчого. Поруч із тим, деякі посадові особи для прикладу, слідчий суддя, прокурор чи керівник органу досудового розслідування, вправі в законодавчому порядку втручатись у діяльність слідчого, обмежуючи його процесуальну незалежність/ самостійність. До прикладу, керівник органу досудового розслідування вправі:

- давати слідчому письмові вказівки;
- відсторонити слідчого від проведення досудового розслідування з власної ініціативи/за ініціативою прокурора, при наявності підстав, передбачених для відводу КПК України чи в разі неефективного досудового розслідування, про що виноситься вмотивована постанова;
- погоджувати проведення слідчих/розшукових дій та продовжувати термін їхнього проведення у випадках, передбачених КПК України;
- уживати заходів до усунення порушень законодавчих вимог, у випадку їх допущення слідчим (ст. 39 КПК України) [13, с. 2].

Якщо звернутися до п. 3 ч. 2 ст. 39 КПК України, то тут відсутнє посилання на обов'язкову вказівку керівника органу досудового розслідування. Так, у науково-практичному коментарі до даної статті вказано, що письмові вказівки керівника органу досудового розслідування для виконання слідчими являються обов'язковими [14, с. 130].

Значно більші важелі впливу має прокурор на слідчого, адже на першого, відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК України під час проведення досудового розслідування покладається обов'язок дотримання чинного законодавства й здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Обов'язковими для слідчого виступають письмові вказівки прокурора, котрі перший повинен неухильно виконувати.

Якщо розглядати доволі новий інститут слідчого судді, то оновлений КПК України за діяльністю слідчого встановив, так би мовити, потрібний

процесуальний контроль, котрий все ж таки його процесуальної самостійності гарантувати не може. Тому, вбачаємо за доцільне, обмежити організаційними функціями повноваження керівника органу досудового розслідування, залишивши за прокурором нагляд за дотриманням законів під час здійснення кримінального провадження, взагалі виключивши процесуальне керівництво із чинного КПК України. Окрім кримінально-процесуальних санкцій, з метою забезпечення виконання слідчим письмових вказівок/доручень прокурора, вважаємо, що буде достатнім застосувати дисциплінарні засоби.

Варто звернути увагу, що в оновленому КПК України й досі існують суттєві суперечності щодо повноважень слідчого. Для прикладу, ч. 4 ст. 40 КПК України гласить, що «Слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність» [1]. А ч. 1 ст. 311 КПК України передбачає, що слідчий під час досудового розслідування вправі оскаржувати будь-які рішення, дії/бездіяльність прокурора. На подання такої письмової скарги законотворець дає слідчому три дні з моменту прийняття або вчинення оскаржуваних рішення, дії/бездіяльності.

Вірно підмітили науковці-процесуалісти, що надання права слідчому оскаржувати рішення, дії/бездіяльність прокурора, виступає істотною гарантією його незалежності під час провадження досудового розслідування [14, с. 662]. Проте, на жаль, доводиться констатувати той факт, що ч. 3 ст. 312 КПК України досі містить правило, відповідно до якого оскарження рішень слідчим, дій/бездіяльності прокурора не зупиняє їхнього виконання, що на пряму змушує першого діяти наперекір власному внутрішньому переконанню й під час оскарження ним рішень/діянь прокурора. Вважаємо, що задля посилення процесуальної самостійності слідчого дане правило варто було б скасувати.

У випадку відмови прокурора в погодженні клопотання ініціювати розгляд порушених у даному клопотанні питань перед прокурором вищого рівня, відповідно до ч. 3 ст. 39 КПК України слідчий вправі звернутися до керівника

слідчого підрозділу, який своєю чергою за необхідності приймає рішення, що означає, що останній за власним розсудом приймає рішення, а тому не завжди може підтримати першого, що значно обмежує його процесуальну самостійність.

Таким чином, вбачається за доречне дане положення чинного КПК України виключити, надавши слідчому право впродовж встановлених законом термінів/строків самостійно оскаржувати відмову прокурора у погодженні поданого йому клопотання до прокуратури вищого рівня. Окрім того, розгляд всякої скарги слідчого повинно покладатися на відповідного прокурора, а не на якусь службову особу прокуратури вищого рівня.

На наше переконання, правила інституту процесуальної самостійності слідчого значно краще були сформульовані та послідовніше викладені у КПК УРСР 1960 року, відповідно до якого вона полягала у тому, що під час досудового слідства слідчий володів правом самостійно приймати абсолютно всі рішення щодо його спрямування та відповідно провадження слідчих дій, окрім випадків, коли законом було передбачено отримання рішення судді/суду, або згоди у вигляді затвердження, погодження чи санкціонування прокурора, при повній відповідальності за їхнє своєчасне й законне проведення (ч. 1 ст. 114 КПК 1960 р.) [15].

Відповідно до частини другої згаданої статті, процесуальна самостійність слідчого ще й полягала у його праві самостійно вирішувати питання стосовно притягнення особи як обвинуваченого, обсяг обвинувачення, кваліфікацію злочину (тепер кримінального правопорушення), направлення справи до суду, а також закриття справи.

Окрім того, слідчий володів правом не виконувати вказівки прокурора з даних питань, котрий відповідно наглядав за дотриманням законів при досудовому розслідуванні, і міг письмово викласти свої власні заперечення прокурору вищого рівня, котрий у випадку підтримання позиції слідчого, скасовував вказівку прокурора нижчого рівня. Якщо ж він навпаки підтримував позицію прокурора, то іншому слідчому доручав проведення слідства [15].

Таким чином, на нашу думку, описана норма виступала так би мовити гарантією захисту процесуальної незалежності/самостійності слідчого як органу досудового слідства та невторчання прокурора з найважливіших питань діяльності слідчого у його внутрішнє переконання.

На думку Дрозд В. Г., процесуальна самостійність слідчого полягає в його можливості як учасника кримінального провадження, без стороннього впливу будь-яких других фізичних/юридичних осіб, службових осіб, представників органів публічної адміністрації здійснювати досудове розслідування. Вчена наголошує, що така потреба зумовлена ще й тим фактом, що, чинний КПК України (ч. 1 ст. 40) покладає на слідчого відповідальність за законність та своєчасність проведення всіх необхідних процесуальних дій.

Поруч із тим, на слідчого покладається обов'язок своєчасно приймати процесуальні рішення [16, с. 33], що «безпосередньо впливає із засади розумних строків, яка вимагає, щоб під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення були виконані або прийняті в розумний строк» [17, с. 125].

Нам імponує думка Колоди А. А., який влучно підмітив, що «Процесуальна самостійність слідчого в контексті оскарження письмових вказівок керівника органу досудового розслідування «руйнується» через психологічну перепону, а інколи, можливо, і страх, коли підпорядкований слідчий не хоче погіршувати службові відносини з керівником» [10, с. 140].

Також ми підтримуємо думку Ляша А. О. та Бауліна О. В. стосовно пропозиції парламентарям внесення змін до чинного КПК України з наступних положень:

1) передбачити фактичну незалежність/самостійність слідчого, котра повинна полягати у його праві самому вирішувати основні питання досудового розслідування відносно повідомлення певній особі про підозру, кваліфікації кримінального правопорушення/злочину, форми досудового розслідування, а також підстав та форми його закінчення;

2) передбачити, для прикладу, адміністративну чи процесуальну юридичну відповідальність для службових та решти осіб за невиконання законних вимог та постанов слідчого під час провадження слідчих/розшукових дій;

3) закріпити в законі обов'язок слідчого при досудовому розслідуванні об'єктивно, повно та всебічно збирати обвинувальні/виправдувальні докази, а також докази, що пом'якшують/обтяжують покарання;

4) змінити ч. 4 ст. 40 КПК України, відновивши право слідчого виступати проти всяких указівок прокурора вищого рівня;

5) обмежити організаційними функціями повноваження керівника органу досудового розслідування, а п. 3 ч. 2 ст. 39 КПК України після слів «письмові вказівки» доповнити реченням наступного змісту: «котрі носять для слідчого рекомендаційний характер» [13, с. 1–6].

Таким чином, підводячи підсумок, слід відмітити, що процесуальну самостійність слідчого варто розглядати у двох аспектах:

- невід'ємна складова частина його правового статусу, а саме сукупність прав/обов'язків, що надані йому законом для реалізації поставлених перед ним функцій/завдань;

- кримінальна процесуальна гарантія, а саме законодавчо закріплені засоби відстоювання своєї власної позиції стосовно прийнятих процесуальних рішень й проведення процесуальних дій.

Окрім того, вбачаємо, що процесуальну самостійність слідчого слід розуміти як змогу у межах його повноважень:

- приймати процесуальні рішення, котрі являються обов'язковими для виконання;

- проводити процесуальні дії, котрі пов'язані із розслідуванням кримінального правопорушення/злочину;

- застосовувати заходи забезпечення кримінального провадження;

- збирати, оцінювати й перевіряти докази;

- нести відповідальність за порушення чинного національного закону.

Отже, процесуальна самостійність слідчого являється абстрактною та розмитою категорією на сьогоднішній день, котра хоч і закріплена декларативно у положеннях КПК України, проте внутрішньовідомчим контролем значної кількості керівників всієї вертикалі правоохоронної системи нівелюється.

Переконані, що досудове розслідування прискорить нормотворче розширення обсягу повноважень слідчого, що в свою чергу посприє розвантаженню судів/органів прокуратури, що відповідно мало б позитивно відбитися на додержанні законних прав/інтересів кожного учасника кримінального провадження.

РОЗДІЛ 3. ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ІЗ СПІВРОБІТНИКАМИ ІНШИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У процесі розкриття і розслідування кримінальних правопорушень/злочинів, взаємодія слідчого зі співробітниками других оперативних підрозділів у сфері кримінального судочинства виступає одним із найпоширеніших та важливих видів правових відносин. Звісно ж, що дана діяльність виступає умовою успішного досягнення неупередженого швидкого та повного досудового розслідування кожного кримінального провадження шляхом установлення усіх обставин скоєння кримінального правопорушення/злочину.

Правову основу такої взаємодії становлять:

- Конституція України;
- КПК України;
- КК України;
- закони України;
- акти Президента України;
- акти Уряду України;
- рішення Конституційного Суду України;
- міжнародні договори/угоди, ратифіковані Верховною Радою України;
- нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України з питань організації взаємодії між органами та підрозділами внутрішніх справ при попередженні/виявленні, розслідуванні кримінальних правопорушень/злочинів.

Так, підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, відповідно до п. 5 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», зобов'язані «здійснювати взаємодію між собою та іншими правоохоронними органами, в тому числі відповідними органами іноземних держав та міжнародних антитерористичних організацій, з метою швидкого і повного попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень» [18].

Яковлев О. переконує, що основними принципами взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час проведення як оперативно-розшукових заходів, так і слідчих/розшукових дій, виступають:

- взаємодопомога;
- використання сучасної методики;
- оптимальне використання наявних можливостей;
- дотримання загальних засад кримінального провадження та оперативно-розшукового провадження;
- відвернення/недопущення порушень конституційних прав/свобод громадян [19, с. 218–219].

Відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, основними принципами взаємодії на думку МВС України виступають:

- «1) швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень;
- 2) самостійність слідчого (дізнавача) в процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється;
- 3) оптимальне використання наявних можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень;
- 4) дотримання загальних засад кримінального провадження;
- 5) забезпечення нерозголошення даних досудового розслідування» [20].

Науковці-дослідники виокремлюють наступні форми взаємодії слідчих із оперативними підрозділами під час проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих/розшукових дій:

- 1) процесуальні:
  - передача протоколу прокуророві про проведення негласної слідчої/розшукової дії (ст. 252 КПК України);

- доручення слідчого стосовно проведення негласної слідчої/розшукової дії (статті 40, 246 КПК України);

- надання допомоги слідчому при провадженні негласних слідчих/розшукових дій (ст. 40 КПК України);

2) організаційні:

- консультації;
- обмін інформацією;
- координація;
- реалізація матеріалів ОРД;
- аналіз причин/умов, що сприяли скоєнню кримінального правопорушення/злочину [21].

Топчій В. В. зазначає, що серед основних факторів/чинників, котрими зумовлена необхідність процесуальної взаємодії слідчого із іншими підрозділами у складі слідчо-оперативної групи (далі – СОГ), виступають:

1) як слідчі дії, так й оперативно-розшукові заходи передбачають одну й ту ж мету, що спрямована на швидке розкриття та розслідування кожного кримінального правопорушення/злочину;

2) будь-які дії кожного учасника СОГ під час розроблення єдиного плану обов'язково повинні узгоджуватися між собою;

3) всякий із учасників СОГ діє в рамках своїх повноважень, зберігаючи при цьому власну функціональну самостійність;

4) слідчому робота у складі СОГ дає можливість якнайшвидше використати дані, одержані оперативним шляхом, а оперативним співробітникам – інформацію, що була одержана при проведенні слідчих дій [22, с. 140].

Таким чином, «взаємодія слідчих та оперативних підрозділів при проведенні слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій – це взаємодопоміжна, спільна та узгоджена співпраця при досудовому розслідуванні злочинів з розподілом

компетенції, функцій, повноважень, взаємних обов'язків, яка спрямована на розв'язання завдань кримінального судочинства» [19, с. 219].

Звідси стає очевидним, що досліджувана нами «взаємодія» виступає своєчасною, оперативною та погодженою діяльністю слідчого й іншими оперативними підрозділами при розслідуванні кримінальних правопорушень/злочинів, котрі спрямовуються на використання засобів/методів при неупередженому й планомірному розподілі процесуальних важелів між ними.

Варто відмітити, що відповідно до ч. 1 ст. 41 КПК України, «оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, органів Державного бюро розслідувань, органів Бюро економічної безпеки України, органів Державної прикордонної служби України, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, дізнавача, прокурора, а підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України – за письмовим дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» [1].

Що ж стосується особливостей важкої повсякденної роботи слідчого із оперативними підрозділами, то можна виокремити три види їх процесуальної співпраці:

- 1) організаційний, який будується на:
  - злагодженість дій при огляді місця події;
  - на початковому етапі скоєного кримінального правопорушення/злочину;
- 2) процесуальний, який будується на:
  - додержанні чинного законодавства при виконанні доручень слідчого та допитах учасників безпосередньо оперативними працівниками;

3) результативний, який будується на:

- досягненні максимально можливого результату при проведенні будь-яких слідчих дій та оперативно-розшукових заходів для розкриття, розслідування кримінальних правопорушень/злочинів та доказування вини правопорушника/зловмисника.

На наше переконання, налагоджена робота під час досудового розслідування між слідчим та співробітниками інших підрозділів, засвідчить, що окреслені вище види взаємодії позитивно впливатимуть на результати їх спільної діяльності при розкритті кримінальних правопорушень/злочинів.

Ми підтримує позицію Михайленка О. Р., котрий відмічав, що на підставі відомчих наказів існуюча практика створення слідчо-оперативних груп являє свого роду небезпеку зрощування слідчого апарату із оперативним, а також тим, що дані, котрі були одержані «поза процесуальною формою, будуть тяжіти над слідчим і поза його волею перетворюватимуть його на процесуального оформлювача даних, що отримані часом сумнівним шляхом» [23, с. 221].

Як зазначають Сорока С. О. та Римарчук Г. С. досліджувана нами взаємодія являється довготривалою і, зазвичай, організовується із самого початку розслідування. У такому разі, оперативне супроводження забезпечується впродовж досягнення мети кримінального провадження) [24, с. 349].

Абсолютно точно підкреслив Князев С., що «відсутність чіткого унормування засад і порядку взаємодії слідчих та оперативних працівників у здійсненні заходів оперативно-розшукового характеру без визначення між ними «зворотних зв'язків» загрожує порушенням законності й розголошенням службової таємниці» [25, с. 296].

Таким чином, підведемо підсумок, що досліджувана нами взаємодія між слідчим та співробітником оперативного підрозділу виступає одним із найважливіших, найефективніших, а іноді найпроблемніших напрямків діяльності уповноважених на те осіб у процесі проведення негласних слідчих/розшукових дій під час досудового розслідування кримінального

провадження. І виключно системна й цілеспрямована робота слідчого зі співробітниками оперативного підрозділу під час проведення негласних слідчих/розшукових дій породжує у процесі перевірки/збирання доказів негласними засобами, можливість ефективного використання можливостей обох суб'єктів.

Тож, з метою покращення взаємодії слідчого зі співробітниками оперативних підрозділів, пропонуємо нормодавцю на законодавчому рівні закріпити за співробітниками оперативних підрозділів право ініціювати проведення негласних слідчих/розшукових дій та інших процесуальних дій, а на відомчому пропонуємо розробити порядок спільного проведення негласних слідчих/розшукових дій слідчим зі співробітниками оперативних підрозділів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідивши завдання та повноваження слідчого в кримінальному процесі, вбачається, що на нього покладається завдання здійснювати багатогранну, складну та відповідальну функцію розслідування кримінального правопорушення, а також саме на нього покладається обов'язок встановити істину в справі, а для цього слідчий повинен бути об'єктивним та неупередженим, й володіти професійними здібностями.

Переконані, що законодавцю слід звернути увагу на вдосконалення нормативної бази, котра регламентує діяльність слідчого з метою глибоких перетворень його процесуального статусу. Адже неодмінною умовою всебічного, неупередженого, ефективного та повного кожного досудового розслідування виступає процесуальна самостійність слідчого, бо сам він здатен всебічно, неупереджено, ефективно та повно дати належну правову оцінку й встановити всі обставини справи, приймаючи неупереджені та законні процесуальні рішення, що, в свою чергу, дає можливість забезпечити виконання завдань кримінального провадження.

Убачаємо, що процесуальну самостійність слідчого слід розуміти як змогу у межах його повноважень:

- приймати процесуальні рішення, котрі являються обов'язковими для виконання;
- проводити процесуальні дії, котрі пов'язані із розслідуванням кримінального правопорушення/злочину;
- застосовувати заходи забезпечення кримінального провадження;
- збирати, оцінювати й перевіряти докази;
- нести відповідальність за порушення чинного національного закону.

Отже, процесуальна самостійність слідчого являється абстрактною та розмитою категорією на сьогоднішній день, котра хоч і закріплена декларативно у положеннях КПК України, проте внутрішньовідомчим

контролем значної кількості керівників всієї вертикалі правоохоронної системи нівелюється.

Переконані, що досудове розслідування прискорить нормотворче розширення обсягу повноважень слідчого, що в свою чергу посприє розвантаженню судів/органів прокуратури, що відповідно мало б позитивно відбитися на додержанні законних прав/інтересів кожного учасника кримінального провадження.

Процесуальну самостійність слідчого варто розглядати у двох аспектах, таких як:

- невід'ємна складова частина його правового статусу, а саме сукупність прав/обов'язків, що надані йому законом для реалізації поставлених перед ним функцій/завдань;
- кримінальна процесуальна гарантія, а саме законодавчо закріплені засоби відстоювання своєї власної позиції стосовно прийнятих процесуальних рішень й проведення процесуальних дій.

На наше переконання, налагоджена робота під час досудового розслідування між слідчим та співробітниками інших підрозділів, засвідчить, що досліджені в роботі види взаємодії позитивно впливатимуть на результати їх спільної діяльності при розкритті кримінальних правопорушень/злочинів.

Що ж стосується досліджуваної нами «взаємодії» між слідчим та співробітником оперативного підрозділу виступає одним із найважливіших, найефективніших, а іноді найпроблемніших напрямків діяльності уповноважених на те осіб у процесі проведення негласних слідчих/розшукових дій під час досудового розслідування кримінального провадження.

І виключно системна й цілеспрямована робота слідчого зі співробітниками оперативного підрозділу під час проведення негласних слідчих/розшукових дій породжує у процесі перевірки/збирання доказів негласними засобами, можливість ефективного використання можливостей обох суб'єктів.

Тож, з метою покращення взаємодії слідчого зі співробітниками оперативних підрозділів, пропонуємо нормодавцю на законодавчому рівні закріпити за співробітниками оперативних підрозділів право ініціювати проведення негласних слідчих/розшукових дій та інших процесуальних дій, а на відомчому пропонуємо розробити порядок спільного проведення негласних слідчих/розшукових дій слідчим зі співробітниками оперативних підрозділів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.11.2021).
2. Степанова Т. В. Щодо співвідношення поняття правового статусу та суміжних категорій. *Правова держава*. 2015. №19. С. 35–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2015_19_10 (дата звернення: 22.11.2021).
3. Лисецький О. О. Слідчий як суб'єкт кримінального провадження : дис. ... к-та юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 244 с.
4. Сидорчук В. В. Поняття та види правового статусу слідчого. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 140–142. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2019/35.pdf (дата звернення: 22.11.2021).
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.11.2021).
6. Положення про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : затверджене наказом МВС України № 570 від 06.07.2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0918-17> (дата звернення: 25.11.2021).
7. Охріменко С. С. Гарантії правового захисту процесуальної самостійності та незалежності слідчого : автореф. дис. ... юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2007. 19 с.
8. Зайцев О. В. Організаційний та процесуальний статус слідчого. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 153–156. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2019/11/4-18-ua/33.pdf> (дата звернення: 25.11.2021).

9. Кіпер О. О. Процесуальна самостійність слідчого як гарантія всебічного, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2017. 23 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7956/кіпер.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 25.11.2021).
10. Колода А. А. Процесуальна самостійність слідчого та внутрішньовідомчий контроль на стадії досудового розслідування: проблеми взаємодії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 53. С. 138–141. URL: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc53/27.pdf> (дата звернення: 25.01.2022).
11. Зайцев О. Поняття та сутність процесуальної самостійності та незалежності слідчого в кримінальному процесі України. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. Грудень, 2017. С. 132–135. URL: http://jurnaluljuristic.in.ua/archive/2017/6/part_1/29.pdf (дата звернення: 25.01.2022).
12. Баулін О. В., Карпов Н. С. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії : монографія / [за заг. ред. З.Д. Смітєнко]. Київ : НАВСУ, 2011. 232 с.
13. Ляш А. О., Баулін О. В. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого за новим КПК України. *Часопис Академії адвокатури України*. № 18. 2013. С. 1–6. URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/167/189> (дата звернення: 25.01.2022).
14. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. Київ: Юстініан, 2012. 1224 с.
15. Кримінально-процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1961. № 2. Ст. 15. (втратив чинність на підставі Кодексу № 4651-VI (4651-17) від 13.04.2012). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text> (дата звернення: 25.01.2022).

16. Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 448 с.
17. Бурлака Я. А. Щодо визначення поняття процесуальної самостійності слідчого. *Європейські перспективи*. № 3, 2019. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10840/Shchodo%20vyznachennia%20Burlaka%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 05.03.2022).
18. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII зі змінами та доповненнями від 21 грудня 2016 року № 1798 VIII. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 05.03.2022).
19. Яковлев О. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (13). С. 217–224. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/1-2017/yakovlev.pdf> (дата звернення: 05.05.2022).
20. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень : наказ МВС України від 14.08.2012 року № 700. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#top> (дата звернення: 05.05.2022).
21. Актуальні проблеми досудового розслідування: збірник тез доповідей IV Всеукр. наук.- практ. конф. (Київ, 1 липня 2015 р.). Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2015. 360 с. URL: <http://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi->

[zaxodi/zbirniki/2015 /zbirn-probl-dos-rozslid.pdf](#) (дата звернення: 05.05.2022).

- 22.Топчій В. В. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у складі слідчо-оперативних груп. *Юридичний вісник*.2014. № 4 (33). С. 138–143. URL: http://law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2014/statji_n4-33_2014/29.PDF (дата звернення: 05.05.2022).
- 23.Михайленко А.Р. Расследование преступлений, законность и обеспечение прав граждан. Київ: Юринком интер, 1999. 445 с.
- 24.Сорока С. О., Римарчук Г. С. Взаємодія слідчого із співробітниками інших підрозділів під час досудового розслідування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2015. № 825. С. 347–354. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_825_59 (дата звернення: 05.05.2022).
- 25.Князев С. Взаємодія слідчого зі співробітником оперативного підрозділу у кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 295–301. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/51.pdf>